

Vojno-redarstvene operacije " Oluja"

Prevolšek, Juraj

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:052818>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

JURAJ PREVOLŠEK

VOJNO – REDARSTVENA OPERACIJA *OLUJA*

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

JURAJ PREVOLŠEK

VOJNO – REDARSTVENA OPERACIJA *OLUJA*

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Doc. dr. sc. Vladimir Šumanović

Sumentor:

Dr. sc. Mijo Beljo

Zagreb, 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. POLITIČKE PRILIKE U HRVATSKOJ OD 1990. DO 1995.	5
2.1. Operacije prethodnice <i>Oluje</i>.....	11
3. VOJNO – REDARSTVENA OPERACIJA <i>OLUJA</i>.....	12
3.1. Prvi dan operacije (4.kolovoz 1995.).....	14
3.2. Drugi dan operacije (5.kolovoz 1995.).....	18
3.3. Treći dan operacije (6.kolovoz 1995.).....	20
3.4. Četvrti dan operacije + bitke nakon službenog završetka operacije (7.kolovoz 1995. i dani nakon).....	22
4. RAZDOBLJE NAKON OPERACIJE <i>OLUJA</i>.....	23
5. ZAKLJUČAK.....	25
6. LITERATURA.....	26

SAŽETAK

Četvrtog kolovoza 1995. u 5 sati ujutro započela je vojno – redarstvena operacija *Oluja*. Bila je to najveća vojna operacija hrvatske povijesti. U samoj operaciji sudjelovalo je oko 130 000 vojnika koji su porazili vojsku RSK i slomili njihovu samoprozvanu državu.¹ Operacijom je oslobođeno 10.400 četvornih kilometara teritorija Republike Hrvatske, tj. 18,4% ukupne površine Republike Hrvatske.² Službeni završetak operacije *Oluja* je 7. kolovoza 1995. godine. Operacija je pomogla i Bošnjacima naseljenim oko Bihaća. Poslijeratno razdoblje bilo je razdoblje gospodarskog oporavka obje zaraćene strane i postupnog smirivanja i poboljšanja međusobnih odnosa.

¹ D. MARIJAN, *Oluja*, 136.

² D. MARIJAN, *Oluja*, 137.

1. UVOD

U prvom dijelu rada reći ću nešto o političkim prilikama koje su zadesile Hrvatsku u razdoblju od 1990. do 1995., o operacijama koje su bile prethodnice operaciji *Oluja* i kakav utjecaj su imale na nju. Drugi dio rada i čitav rad općenito najviše je posvećen samoj provedbi operacije kroz svaki dan posebno. U završetku rada reći ću nešto o razdoblju u Hrvatskoj nakon završetka same operacije, donjeti zaključak o operaciji *Oluja* i pružiti uvid u posljedice iste.

Unatoč tome što je operacija *Oluja* prije svega bila vojna operacija, malo je djela koja direktno obrađuju vojni tijek operacije. Ipak, za ovaj rad koristio sam brojnu pomoćnu literaturu. Knjige su različite, svaka posebno pruža uvid u određenu stvar samog događaja, tako npr. Davor Marijan u svojoj knjizi „*Oluja*“ daje detaljan pregled samog tijeka akcije i ova knjiga se može smatrati kao knjiga koja daje najdetaljniji pregled same operacije, dok npr. knjiga Ante Nazora „*Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*“ pruža uvid u događaje prije same operacije, dakle u razdoblju od 1990. do 1995. godine.

Ovaj rad zamišljen je kao sažeti pregled događaja u Hrvatskoj od raspada Jugoslavije pa sve do kraja operacije *Oluja* i završne reintegracije u istočnoj Slavoniji.

2. POLITIČKE PRILIKE U HRVATSKOJ OD 1990. DO 1995.

Padom Berlinskog zida u studenom 1989. dolazi do promjena u Europi i početka novog razdoblja povijesti. Komunistički sistem polako nestaje i biva ukinut, a na snagu stupaju višestranačje i demokratski sustav vlasti.³ Upravo taj proces demokratizacije zahvatio je i Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju, najprije Sloveniju, a potom i tadašnju socijalističku Hrvatsku.⁴ Demokratski procesi u Jugoslaviji počeli su u drugoj polovici 80-ih kada su slovenski komunisti shvatili da srpski komunisti nastoje ponovno centralizirati državu

³ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 19.

⁴ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 19.

odnosno ojačati središnje institucije vlasti u Beogradu koje bi bile podređene Srbiji. U rujnu 1986. grupa akademika „Srpske akademije nauka i umetnosti“ dokumentom „Memorandum“ izrazila je svoju zabrinutost za poziciju Srba prvenstveno u Hrvatskoj, a potom i nezadovoljstvo statusom autonomnih pokrajina Vojvodine i Kosova. Time se pokazalo da je prava težnja Srbije zapravo bila centralizacija i dominacija u odnosu na ostale narode tadašnje Jugoslavije.⁵ Upravo u to vrijeme počinje uspon Slobodana Miloševića, vođe komunista u Srbiji te osnivača stranke SPS koju su u većini činili srpski komunisti.⁶ Nakon što su on i njegova stranka preuzeli vlast u Srbiji, započelo je nasilno preuzimanje vlasti i utjecaja u Crnoj Gori i autonomnoj pokrajini Vojvodini.⁷ U skladu sa „velikosrpskom“ politikom, u veljači 1989. u Kninu je organiziran protuhrvatski skup kojim se iskazao srpski nacionalizam i protivljenje Predsjedništvu Socijalističke Republike Hrvatske (dalje: SRH), ali zapravo taj skup bio je početak pobune Srba u Hrvatskoj.⁸

Krajem siječnja 1990. dolazi do raspada Saveza komunista Jugoslavije i početka razvoja višestranačja u savezним državama Jugoslavije.⁹ U Hrvatskoj, tadašnjoj SRH, Savez komunista Hrvatske proveo je izmjene u zakonu koje su bile potrebne za legaliziranje novih političkih stranaka i održavanje višestranačkih izbora.¹⁰ Donošenjem „Odluke o raspisivanju izbora za zastupnike za Sabor SRH“ započela je predizborna višestranačka kampanja u Hrvatskoj.¹¹ Taj proces demokratizacije u Hrvatskoj nije odgovarao jugoslavenskim vlastima i srpskim komunistima koji su sve to nastojali zaustaviti novim incidentima podržavajući različite mitinge podrške Jugoslaviji poput onih u Karlovcu i na Petrovoj Gori.¹² Unatoč sve lošijim odnosima između Hrvatske i Srbije, u Hrvatskoj su u travnju i svibnju 1990. održani višestranački izbori na kojima je pobijedio HDZ na čelu s Franjom Tuđmanom.¹³ Nakon toga je Jugoslavenska narodna armija (dalje: JNA) razoružala Hrvatsku te na taj način osigurala totalnu premoć u slučaju sve izvjesnijeg oružanog sukoba.¹⁴

⁵ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 3. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 19.

⁶ J. JURČEVIĆ, *Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990.-1995.*, 216. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 20.

⁷ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 28-29. A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 21.

⁸ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 25.

⁹ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 32-33. A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 27.

¹⁰ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 27.

¹¹ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 27.

¹² A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 27-28.

¹³ J. JURČEVIĆ, *Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990.-1995.*, 217. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 28.

¹⁴ J. JURČEVIĆ, *Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990-1995.*, 217-218.

U lipnju 1990. počeo je proces protuustavnog djelovanja i prekrajanja teritorijalno-administrativnog ustrojstva SRH, kojeg su radi promjena granica pokrenuli pobunjeni Srbi u Hrvatskoj.¹⁵ Donesena je odluka za osnivanje „Zajednice općina Sjeverne Dalmacije i Like“¹⁶ koja se smatra pretečom „srpskih autonomnih oblasti“ (dalje: SAO) u Hrvatskoj: „SAO Krajina“, „SAO Zapadna Slavonija“ i „Srpska oblast Slavonija, Baranja i Zapadni Srem“. Te spomenute oblasti ujedinjit će se u „SAO Krajinu“ koja će nakon izvjesnog vremena postati „Republika Srpska Krajina“ (dalje: RSK).¹⁷ Tijekom 25. srpnja 1990. promijenila se zastava, a iz naziva države Socijalistička Republika Hrvatska uklonjen je pridjev „socijalistička“. Tada je za prvi hrvatski grb uzet povijesni grb s prvim bijelim poljem, što je ostalo na snazi do izmjene Zakona s kraja 1990. godine.¹⁸ Uz to, došlo je do promjene i u nazivima državnih dužnosti pa je predsjednik Predsjedništva postao predsjednik, Izvršno vijeće Sabora je Vlada Republike Hrvatske (dalje: RH), a republički sekretarijati mijenjaju naziv u ministarstva.¹⁹ Istog dana „Srpsko nacionalno vijeće“ usvojilo je „Deklaraciju o suverenosti i autonomiji Srba u Hrvatskoj“, što je vodstvo pobunjenih Srba u Hrvatskoj objasnilo time da se ne odvajaju države nego narodi.²⁰ Kako se Srbi nisu mogli pomiriti s činjenicom da Hrvatska želi postati suverena država, u mjestima gdje je srpsko stanovništvo bilo većina izostalo je poštivanje i provedba odluka donesenih od nove hrvatske vlasti.²¹ To je bio povod za povećanjem broja policajaca (poznat tečaj „Prvi hrvatski redarstvenik“).²² U drugoj polovici kolovoza 1990. pobunjeni hrvatski Srbi su uz pomoć JNA i državnih službi Jugoslavije blokirali ključne ceste na području sjeverne Dalmacije. Time su prekinuli promet iz Dalmacije i juga Hrvatske prema unutrašnjosti. Pokušaj hrvatske policije da riješi novonastalu izvanrednu situaciju spriječila je JNA čije je ratno zrakoplovstvo prisililo helikoptere hrvatske policije na povlačenje.²³ Spomenuta „Balvan revolucija“ smatra se time praktičnim početkom oružane pobune dijela pobunjenih hrvatskih Srba u Hrvatskoj. U rujnu 1990. pobuna se proširila i na druge dijelove Hrvatske.²⁴ Vrhunac pobune Srba u Hrvatskoj bilo je proglašenje SAO Krajine 21. prosinca 1990. godine.²⁵ U takvim

¹⁵ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 35.

¹⁶ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 65-66.

¹⁷ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 35.

¹⁸ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 66.

¹⁹ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 66. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 35.

²⁰ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 38.

²¹ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 39.

²² A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 40.

²³ J. JURČEVIĆ, *Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990.-1995.*, 219. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 40. ; D. MARIJAN, *Oluja*, 39.

²⁴ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 41.

²⁵ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990.-1995.*, 94. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 45.

okolnostima političkog i terorističkog djelovanja srpskih ekstremista, Sabor RH je 22. prosinca 1990. donio novi Ustav kojim je RH određena kao jedinstvena i nedjeljiva, demokratska te socijalna država, što nije odgovaralo srpskim političkim predstavnicima u Hrvatskoj koji su navedeni Ustav koristili kao razlog za zaoštavanje odnosa s vodstvom Hrvatske.²⁶

Početak 1991. donio je nastavak protuustavnih aktivnosti pobunjenih Srba u Hrvatskoj, u kojima vodstvo „SAO Krajine“ u Kninu tijekom 4. siječnja 1991. donosi odluku o odbijanju ingerencija MUP-a RH na pobunjenim područjima. Pobunjeni Srbi u Hrvatskoj i dalje su djelovali na planu destabilizacije Hrvatske i odvajanja njezina teritorija, radi čega je donesena „Odluka o odvajanju „SAO Krajine“ od RH“.²⁷ Početkom ožujka 1991. počinju prvi ozbiljniji oružani napadi srpskih terorista na hrvatsku policiju pri čemu su ostali poznati napad na Policijsku postaju Pakrac i napad kod Nacionalnog parka Plitvička jezera gdje je poginuo prvi hrvatski branitelj u Domovinskom ratu, Josip Jović.²⁸ JNA koja je zapravo provodila tzv. Tampon zone u trenutcima kada je bilo jasno da bi hrvatska policija mogla skršiti pobunu u određenim mjestima, intervenirala je u sukobima u Pakracu i na Plitvicama, gdje su na njezin zahtjev iz pritvora pušteni srpski eskremisti.²⁹ Bilo je više susreta između vodstva dvije strane, ali niti jedan od tih susreta nije ponudio konačno rješenje i to većinom zbog srbijanskog vodstva koje je odbijalo gotovo svaki oblik dogovora.³⁰ Srbijanski političari i dalje su imali veliki utjecaj na Srbe u Hrvatskoj koji su 2. svibnja 1991. izazvali sukob kod Borova Sela gdje je ubijeno 12 hrvatskih policajaca. Sredinom 1991. srpsko-crnogorski blok u Predsjedništvu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje: SFRJ) odbio je priznati hrvatskog predstavnika Stjepana Mesića za predsjednika, a ubrzo je donesen i „referendum za prisajedinjenje“ kojim je „SAO Krajina“, tj. dio teritorija Hrvatske pripojen teritoriju Republike Srbije.³¹ Reakcija hrvatskog vodstva bilo je jačanje postojećih policijskih snaga i organiziranje Zbora narodne garde, a sve u svrhu stvaranja boljih mogućnosti obrane državnih dijelova.³²

Tijekom 25. travnja 1991. predsjednik RH Franjo Tuđman donio je odluku o raspisivanju referenduma s pitanjima o samostalnosti i ostanku Hrvatske u SFRJ. Na referendumu koji se održao 19. svibnja 1991. gotovo 95% glasača opredijelilo se za neovisnost

²⁶ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 45-46.

²⁷ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 52.

²⁸ J. JURČEVIĆ, *Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990.-1995.*, 220. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 55.

²⁹ J. JURČEVIĆ, *Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990.-1995.*, 220 ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 55-56.

³⁰ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 56.

³¹ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 60.

³² N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 120.

RH. Na temelju tih rezultata Sabor RH 25. lipnja 1991. donio je odluku o suverenosti i samostalnosti RH.³³ Jedan od lidera pobunjenih Srba Milan Babić 26. lipnja 1991. izdaje priopćenje u kojemu tu odluku proglašava jednostranom.³⁴ Unatoč „Brijunskom sporazumu“ sklopljenom 7. srpnja 1991. kojim se „Deklaracija o samostalnosti“ odgodila na tri mjeseca kako bi se pregovori o mirnom rješenju krize mogli nastaviti, otvorena agresija JNA i Srbije na Hrvatsku nije se mogla zaustaviti.³⁵ Od sredine srpnja, na prostorima tzv. „velike Srbije“ napadi srpskih ekstremista i paravojskih snaga na pripadnike ZNG-a i MUP-a postali su svakodnevni.³⁶ Hrvatska je napadnuta iz Srbije, Crne Gore, BiH, kao i s vlastitih područja naseljenima srpskim stanovništvom. Zbog toga su se na području Slavonije, Banovine, Korduna, Like i Dalmacije kao i samoga juga Hrvatske razvile teške borbe.³⁷ Krajem rujna i početkom listopada 1991. srpska agresija ušla je u izrazito aktivnu fazu snažnih napada usklađenih snaga JNA i pobunjenih Srba na svim bojištima Hrvatske. Sedmog listopada 1991. su čak raketirani Banski dvori - sjedište Vlade RH u cilju eliminiranja Franje Tuđmana, Stjepana Mesića i Ante Markovića koji je bio veliki protivnik Miloševićeve politike.³⁸ Povodom tog događaja, Sabor RH donio je „Odluku o odcjepljenju RH od SFRJ i njezinu osamostaljenju“.³⁹ Pod teškim napadima našlo se područje Vukovara, koji je zbog herojske borbe svojih branitelja koji su odbijali napade brojnijeg i jačeg agresora, ostatku Hrvatske dao vremena za reakciju, opremanje i jačanje vojske.⁴⁰ Zbog vojne nadmoći, JNA je do kraja 1991. okupirala gotovo trećinu teritorija RH pa su pobunjeni hrvatski Srbi 19. prosinca 1991. u Kninu proglasili „Republiku Srpsku Krajinu“ i donjeli „Ustav RSK“ u veljači 1992. kojim je doneseno da „teritoriju RSK čine srpske oblasti: Krajina, Slavonija, Baranja, Zapadni Srem i Zapadna Slavonija“.⁴¹ Unatoč teškoj situaciji u kojoj se našla, Hrvatska je u zadnjim mjesecima 1991. uspjela zaustaviti napredovanje JNA i pobunjenih Srba te čak i poduzeti prve oslobodilačke operacije na području zapadne Slavonije.⁴²

³³ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 119.

³⁴ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 120.

³⁵ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 119. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 79.

³⁶ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 84.

³⁷ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 87.

³⁸ M. GRANIĆ, *Vanjski poslovi : Iza kulisa politike*, 34.

³⁹ Taj dan se u Hrvatskoj obilježava kao „Dan neovisnosti“. N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 118.

⁴⁰ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 118.

⁴¹ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 146.

⁴² N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990-1995.*, 146. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 105-106.

U Sarajevu su 2. siječnja 1992. uz posredovanje Cyrusa Vancea, izaslanika glavnog tajnika UN-a, predstavnici RH i JNA, Gojko Šušak i Andrija Rašeta, potpisali sporazum o prekidu vatre u Hrvatskoj.⁴³ Nedugo potom, u proljeće 1992. u skladu s mirovnim planom Vancea, na okupirana područja RH koje je okupirano dolaze snage UN-a, s ciljem razdvajanja snaga i onemogućavanja daljnjih sukoba.⁴⁴ Bilo je jasno da snage UNPROFOR-a nemaju mogućnost zaustaviti sukobe te se ubrzo sukob nastavio.⁴⁵ Krajem lipnja 1992. vojska RH zajedno sa snagama policije RH oslobodila je područje oko Drniša, a do kraja listopada 1992. oslobođen je okupirani teritorij na jugu Hrvatske.⁴⁶ Početkom 1993., točnije u siječnju 1993. vojska RH odlučila se na operaciju *Maslenica* kojom se istjeralo neprijateljske snage oko grada Zadra te oslobodila Hidroelektrana (dalje: HE) Peruča nedaleko od Sinja. Izgradnjom pontonskog mosta kod Maslenice ponovno je uspostavljena veza između juga i sjevera Hrvatske, a oslobođenjem HE Peruča omogućena je normalnija opskrba Dalmacije električnom energijom.⁴⁷ U rujnu 1993. došlo je do djelovanja u Lici i oslobađanja Medačkog Džepa.⁴⁸

Tijekom 1994. vođeni su brojni pregovori između Republike Hrvatske i Srbije te je u Zagrebu 30. ožujka 1994. sklopljen „Zagrebački sporazum o prekidu vatre“. U jesen 1994. pojavljuje se tzv. plan Z-4, koji je zastupao Peter Galbraith, veleposlanik SAD-a u RH u tom vremenu. Tim planom Srbi u Hrvatskoj dobili bi široku autonomiju u mjestima gdje su većinsko stanovništvo, između ostalog i vlastitog predsjednika, simbole, valutu, policiju i vladu. Unatoč velikim ovlastima koje bi imali Srbi u Hrvatskoj, ovaj plan je odbijen od strane srpske vlasti u Kninu.⁴⁹

Neprihvatanje plana Z-4 Hrvatskoj je pružilo mogućnost vojnog djelovanja na područjima od izuzetne važnosti za daljnje operacije i daljnja djelovanja, poput Livanjskog polja i Dinare, čiji je nadzor predstavljao preduvjet za operaciju *Oluja*.⁵⁰

⁴³ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 123.

⁴⁴ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 123.

⁴⁵ J. JURČEVIĆ, *Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990.-1995.*, 228.

⁴⁶ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 153.

⁴⁷ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 156.

⁴⁸ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 156.

⁴⁹ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990.-1995.*, 474.

⁵⁰ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 27.

2.1. Operacije Prethodnice *Oluje*

Operacija *Cincar* trajala je od 1. studenog 1994. do 4. studenog 1994. godine. Bila je poduzeta radi olakšavanja položaja snagama Armije BiH oko Bihaća. Područje Kupresa oslobodile su združene snage HVO-a, točnije snage 1. gardijske brigade „Ante Bruno Bušić“ i 2. gardijske brigade uz brojne manje jedinice i policije MUP-a HRHB (Hrvatska Republika Herceg – Bosna). To oslobađanje imalo je izniman strateški i psihološki značaj.⁵¹

Operacija *Zima-94* trajala je od 29. studenog 1994. do 24. prosinca 1994. godine. Odvijala se na izrazito teškom i zahtjevnom terenu te u vrlo teškim vremenskim uvjetima velikog snijega. Cilj operacije *Zima-94* bio je oslabiti srpsku ofenzivu na području Bihaća, osigurati povoljan strateški prostor za oslobađanje okupiranih dijelova Hrvatske i BiH te uspostaviti kontrolu nad Livanjskim poljem.⁵² U operaciji su se posebno istaknule 4. i 7. gardijska brigada, a završetkom operacije postrojbe Hrvatske vojske (dalje: HV) i Hrvatskog vijeća obrane (dalje: HVO) uspjele su osloboditi područje dubine 20 km i širine 10 km.⁵³ Porazom u operaciji, Vojska Republike Srpske (dalje: VRS) je određeni broj svojih snaga morala premjestiti na prostor Bosanskog Grahova i prema Glamoču, što je oslabilo pritisak na Bihać.⁵⁴

Nakon završetka operacije *Zima-94* uslijedilo je razdoblje višemjesečnog izostanka većih akcija koje je prekinuto tijekom prve polovice travnja 1993. operacijom *Skok 1*. U prvom planu bilo je zauzimanje povoljnijih položaja na Dinari, točnije područja Crvene grede i Zelenog brda te približavanje selima Uništa i Cetina.⁵⁵ Sedmog travnja 1995., 7. gardijska brigada zajedno sa 126. domobranskom pukovnijom započela je s provedbom operacije kojom je uspostavljen nadzor nad područjem Dinare u dubini pet i po širini 15 kilometara. Poseban značaj bilo je stavljanje Livanjskog polja pod kontrolu i uspostava sigurnosti na tom području.⁵⁶

Operacija *Bljesak* započela je u zoru 1. svibnja 1995. godine. Operacija je previđala brz prodor pješništva i oklopnih vozila duž autoceste iz smjera Nove Gradiške i Novske, rasijecanje okupiranog područja i oslobađanje Okučana. Uslijedilo je izbijanje na Savu i sprječavanje

⁵¹ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 245.

⁵² A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 27. ; A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 245.

⁵³ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 32.

⁵⁴ D. MARIJAN, *Oluja*, 47.

⁵⁵ A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 246.

⁵⁶ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 40.

reakcije bosanskih Srba i snaga Banijskog korpusa SVK. Plan drugog dijela operacije bio je potpuno uništenje neprijateljskih snaga okruženih sjeverno od autoceste Novska - Nova Gradiška.⁵⁷ Akcijom koja je trajala punih 31 sat oslobođeno je više od 500 četvornih kilometara, a u akciji su poginula 34 pripadnika HV-a i policije RH, dok je njih 128 bilo ranjeno.⁵⁸ Nakon završetka operacije *Bljesak* vođa pobunjenih krajiških Srba Milan Martić izdao je naredbu za granatiranje gradova i civilnih ciljeva u njima. Zbog njegove naredbe SVK je izvršila do toga trenutka najteži topnički napad na Zagreb u kojemu je stradao veći broj civila.⁵⁹

Mjesec dana nakon okončanja operacije *Bljesak*, hrvatske snage izvele su operaciju *Skok 2* koja je trajala od 4. do 11. lipnja 1995. godine. Ovom operacijom pod nadzor je stavljeno područje Bosanskog Grahova i prometnice Bosansko Grahovo – Glamoč, a potom se izvršio prodor u Šator planinu.⁶⁰ Oslobođen je prostor širine 30 km i dubine 15 km, što je zapravo površina od 450 četvornih kilometara.⁶¹

Operacija *Ljeto 95* odvijala se od 25. srpnja 1995. do 29. srpnja 1995. godine. Razbijene su snage VRS-e istočno i sjeveroistočno od Livanjskog polja, zauzeti su gradovi Bosansko Grahovo i Glamoč te je presječena prometnica Knin - Drvar koja je bila od velikog značaja za RSK. Zbog ovih uspjeha zaustavljeni su napadi na Bihać i otvoren je put za nadolazeća djelovanja oko Knina, a potom i provedbu operacije *Oluja*.⁶²

3. VOJNO – REDARSTVENA OPERACIJA OLUJA

Operacija *Oluja* pominje se počela planirati još u prosincu 1994. godine. Nakon uspjeha na Dinari i Livanjskom polju, u Glavnom stožeru HV-a napravljen je novi plan i nove direktive pod nazivom *Bljesak*. U svibnju 1995. naziv operacije promijenjen je u ime *Oluja*.⁶³ Sve direktive su usklađene aktualnom stanju na terenu te su potpisane u Glavnom stožeru HV-a 26.

⁵⁷ D. MARIJAN, *Oluja*, 48.

⁵⁸ M. GRANIĆ, *Vanjski poslovi: Iza kulisa politike*, 110.

⁵⁹ M. GRANIĆ, *Vanjski poslovi: Iza kulisa politike*, 110.

⁶⁰ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 45

⁶¹ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 49- 50.

⁶² A. GOTOVINA *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 58.

⁶³ D. MARIJAN, *Oluja*, 59.

lipnja 1995. godine.⁶⁴ Odluka načelnika Glavnog stožera HV-a bila je da snage zbornih područja Zagreb, Karlovac, Gospić, i Split uz nužno pregrupiranje i domobilizaciju trenutno započinu intenzivne pripreme za dovođenje snaga u stanje koje će jamčiti provedbu operacije prema direktivama. Ostatak HV-a, snage Južnog bojišta i Zbornog područja Osijek, uz potporu Hrvatske ratne mornarice i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, dobile su zadaću da upornom i odsudnom obranom osiguraju uspješnu provedbu operacije. Zadaća Zbornog područja (dalje: ZP) Bjelovar bila je obrana državne granice na rijeci Savi. Sve postrojbe su trebale do 15. srpnja biti spremne za izvođenje operacije.⁶⁵

ZP Zagreb imalo je zadaću oslobodenja Banovine te spajanje sa ABiH na granici BiH, a zadaća ZP Karlovac bila je odbacivanje neprijatelja iz područja grada Karlovca i oslobađanje Korduna.⁶⁶ ZP Gospić imalo je zadatak razbijanja 15. ličkog korpusa SVK s područja ličkog bojišta, oslobađanje područja Like i spajanje s 5. korpusom ABiH na crti Korenička Kapela – Tržnička Kapela. ZP Split je dobilo zadatak da zajedno sa specijalnim snagama MUP-a uništi Sjevernodalmatinski korpus SVK, oslobodi područje Dalmacije te oslobodi i uđe u grad Knin.⁶⁷ ZP Osijek imalo je zadaću obrane Slavonije, Baranje i Srijema, a za vrhovnog zapovjednika izabran je general – pukovnik Petar Stipetić.⁶⁸

Nekoliko dana prije *Oluje*, točnije 31. srpnja 1995. na Brijunima je održan sastanak između predsjednika Tuđmana, ministra obrane Gojka Šuška i drugih časnika HV-a i policije.⁶⁹ Na tom sastanku konačno je odlučeno da će se operacija *Oluja* provesti. Zadani su zadnji i krajnji ciljevi operacije te koliko dana i kojim intenzitetom se ciljevi trebaju ispuniti. Također, razmotrena je mogućnost neuspjeha operacije i koje bi bile posljedice. Predstavljeni su i završni podaci o brojnosti neprijatelja, dogovoreno na koji način će operacija biti predstavljena vanjskim silama i na koji način ju opravdati. Hrvatskom vrhu koji se okupio na Brijunima bilo je jasno i to da snage srpskih vojski iz RH i BiH pokušavaju povratiti područje Bosanskog Grahova te tako uveliko smanjiti mogućnost HV-a i HVO-a za konkretniji napad na Knin. Zbog loše organiziranosti i manjka ljudstva bilo je jasno da od tog napada neće biti ništa i iz tih razloga taj napad nije previše zabrinuo hrvatski vrh, niti je ugrozio provedbu operacije *Oluja*.⁷⁰

⁶⁴ D. MARIJAN, *Oluja*, 59.

⁶⁵ D. MARIJAN, *Oluja*, 59.

⁶⁶ J. BOBETKO, *Sve moje bitke*, 422.,444.

⁶⁷ J. BOBETKO, *Sve moje bitke*, 469., 486-488.

⁶⁸ D. MARIJAN, *Oluja*, 60.

⁶⁹ M. B. MATKOVIĆ, *Brijunski transkript*, 131.

⁷⁰ D. DOMAZET LOŠO, *Hrvatska i veliko ratište: međunarodne igre na prostoru zvanom bivša Jugoslavija*, 242-243.

Trećeg kolovoza 1995., dan prije početka operacije, načelnik Glavnog stožera HV-a Zvonimir Červenko naredio je spremnost za napad snagama svih zbornih područja i Specijalnim postrojbama MUP-a, dok su postrojbe ZP Osijek, Južnog Bojišta i HRM-a morale biti spremne za obranu.⁷¹ Za nadzor, vođenje postrojbi, prikupljanje i obradu podataka osnovan je tzv. Stožerni operativni centar (SOC), koji je bio podijeljen u dvije skupine na čelu s general bojnikom Pavlom Miljavcem i Vinkom Vrbancem.⁷²

3.1. Prvi dan operacije (4. kolovoz 1995.)

U 5 sati ujutro, 4. kolovoza 1995. započela je vojno – redarstvena operacija *Oluja*, a akcija je započela granatiranjem svih važnih točaka srpske obrane.⁷³ Nakon početne pripreme, tj. granatiranja, 7. gardijska brigada krenula je u napad na grad Knin i to na pravcu Risovac – Golubičko suvo polje – selo Kovačić. U borbama protiv Treće borbene grupe (BG-3) i milicije RSK do kraja dana 7. gardijska brigada uspjela je ovladati objektima Borova glava, Badnj, Pitomi Vrh i Visibaba.⁷⁴ S druge strane, 126. domobranska pukovnija, točnije ljudi Operativne grupe (dalje: OG) *Sinj*, na pravcu Uniško doci – Uništa – Kijevo ovladala je Uništima te stvorila uvjete za napredovanje kroz dolinu Peruće dalje prema Kijevu. Područjem Bravčev Dolac ovladala je 144. brigada, a 6. domobranska pukovnija na pravcu Svilaja – Kozjak ovladala je objektom Lisina te time omogućila uvođenje i razvoj glavnih snaga. Do kraja dana pukovnija je ovladala Konjskom glavom, selom Gornji Baljci te zaseocima Lunići i Strunje.⁷⁵ Na dijelu rijeke Krke do Drniša crtu je probila 142. domobranska pukovnija OG *Šibenik*, 15 domobranska pukovnija izbila je na područje sela Laškovica, dok je 113. pješačka brigada došla na crtu Morploča – Čista Velika – Ladevci – Sveti Bartul.⁷⁶ Manje uspjehe u napadu na područje Zemunika Gornjeg imala je 7. domobranska pukovnija OG *Zadar*, a ujutro je oslobodila zaseoke Goleš i došla pred Potkose. Na pravcu Paljuv – Smilčić 112. brigada HV-a probila je

⁷¹ D. MARIJAN, *Oluja*, 63.

⁷² D. MARIJAN, *Oluja*, 62.

⁷³ Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava, *Vojna operacija „Oluja“ i poslije: izvještaj*, 11.

⁷⁴ M. SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, 189- 191.

⁷⁵ D. MARIJAN, *Oluja*, 70.

⁷⁶ D. MARIJAN, *Oluja*, 71.

crtu obrane protivničkih snaga u području sela Pridraga.⁷⁷ Ubrzo su 2. bojna 9. brigade, satnija 7. domobranske pukovnije te 2. bojna 134. domobranske pukovnije koje su se nalazile na Velebitu zauzele područje Dulibe – Tulove grede te time omogućile korištenje prometnice Obrovac – Mali Alan – Sveti Rok.⁷⁸ Oko 17 sati prvog dana operacije na sjednici Vrhovnog savjeta obrane na kojoj su bili prisutni general Mile Mrkšić i predsjednik Milan Martić, odlučeno je da se evakuiraju stanovništvo iz Dalmacije i južne Like, a da se Glavni Štab SVK premješta u Srb.⁷⁹

U suradnji sa 1. bojnima 1. gardijske brigade 138. domobranska pukovnija uspjela je na svom pravcu napada presjeći prometnicu Dapar – Lička Jasenica i to usprkos velikom otporu koji je pružila 70. pješačka brigada SVK. Nakon što je presjekla prometnicu, pukovnija je osvojila dominantne objekte Konjska glava, Mala Kapela, Osmagino brdo i Danguba.⁸⁰ U kasnim satima prvog dana operacije 1. gardijska brigada uspjela se probiti do crte Podgradak – Glibodolski križ – Potkapela.⁸¹ Na pravcu Letinac – Dabar – Vrhovine napadala je 133. domobranska pukovnija koja je imala i zadaću razbijanja okupacijskih snaga na pravcu napada, zauzeti uzvisine i dovesti u okruženje neprijateljske snage na području Dabra, Doljana i Glavca koje je branila 50. pješačka brigada sa dijelom 103. pješačke brigade SVK.⁸² Pukovnija je zaustavljena nakon ulaska u selo Zalužnica te je u povlačenju ušla u minsko polje i zbog velikih gubitaka to se smatralo neuspjelim akcijom.⁸³ Selo Trnavac oslobodila je 128. brigada koja je potom izbila na Homoljačko polje i na pravcu Homoljački Klanac – Pogledalo presjekla prometnice Vrhovine – Korenica, dok je 3. bojna 8. domobranske pukovnije, koja je bila zadužena za zaštitu lijevog boka, presjekla prometnicu Vrhovine – Turjanski na pravcu Stipanov Grič – Hinići – Božića brdo.⁸⁴ Na pravcu Perušića kosa – Ljubovo napala je 9. gardijska brigada HV-a i zaposjela objekte Trila i Čukovac, a zatim uz pomoć 118. domobranske pukovnije odbila protunapad i osvojila točku Repetitor i izbila na crtju Kriva Glava – Stanići – Čukovac.⁸⁵ Na pravcima Alivojdići – Murgići - Serdari i Bukovac - Lisina - Široka Kula napadala je 118. domobranska pukovnija gdje su naišli na jak otpor, ali na kraju dana pukovnija je probila crtju na oba pravca te potom izbila na crtju Podovi – Varošina –

⁷⁷ D. MARIJAN, *Oluja*, 71.

⁷⁸ D. MARIJAN, *Oluja*, 71.

⁷⁹ M. SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, 179- 182.

⁸⁰ D. MARIJAN, *Oluja*, 82.

⁸¹ J. LUCIĆ ur., *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, 375.

⁸² M. SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, 209-210. ; D. MARIJAN, *Oluja*, 83.

⁸³ D. MARIJAN, *Oluja*, 83.

⁸⁴ D. MARIJAN, *Oluja*, 83.

⁸⁵ J. LUCIĆ, ur., *9. gardijska brigada Hrvatske vojske Vukovi*, 359.

Vujatovo brdo. Paralelno je 111. pješačka brigada s jednom bojnom probila obranu na pravcu Stari – Budak - Novoselija – Zubar i izbila na crtu Urija –Nikšić – Rujnica – Novoselija. Do kraja dana zauzet je Dabar, ovladano većim dijelom Ljubova te je ugrožen Novi Lički Osik.⁸⁶

Zajedno sa pridodanom satnijom Saborsko 143. domobranske pukovnije 99. brigada HV-a ZP Karlovac napala je na pravcima od sela Vera prema selu Božići, zatim prema prometnici Plaški – Plavča Draga i od sela Prodanić prema Plaškom. Akcija nije uspjela, a brigada se morala povući na početni položaj, dok se satnija Saborsko zaustavila nakon osvajanja vrha Trntor.⁸⁷ Potom je 143. domobranska pukovnija HV-a uspjela ovladati crtom Veliki Humac - Sekulića poljane - Sekulića vršak - Drenovica-Kameniti vrh, a 14. domobranska pukovnija ovladala je crtom : Klipinka – Lončarska Glava – Simića Brdo – Kameniti Vrh.⁸⁸ Zadatak 137. domobranske pukovnije za prvi dan bio je ovladati crtom Oreščani – Kozlinska Glava što je i ispunjeno, a uz to odbijen je protunapad 13. pješačke brigade SVK na pravcima Šćulac - Skradaska gora - Drugi Dol i selo Mateško – Oreščani – Perjasica.⁸⁹ Izbijanjem 2. bojne na prometnicu Karlovac – Tušilović na nju je otvorena jaka vatra te su veliki gubici 2. bojne uveliko utjecali na moral pukovnije i doveli uspjeh na tom području u pitanje. Također, 137. domobranska pukovnija HV-a bezuspješno je napadala na pravcu Selište – Podrijevci i neuspješno forsirala rijeku Koranu.⁹⁰ Zadatak 104. brigade HV-a bio je forsiranje rijeke Kupe, ali bez uspjeha. Posljedica neuspjeha bilo je dovlačenje srpskih pojačanja koji su napali bok 110. domobranske pukovnije s pravca Jelaša i Latkovića.⁹¹ Nakon ovih početnih neuspjeha ZP Karlovac odlučilo je da 110. domobranska pukovnija pokuša proboj na pravcu Turanj – Slunjska brda. Zbog izraženih problema u zapovijedanju i organiziranju u 99. brigadi, ZP Karlovac donosi odluku o formiranju bojne skupine i potčinjavanju IZM Karlovac, a ostali dio postrojbe ostavljen je kao pričuva zapovjedniku ZP Karlovac na ogulinskom dijelu obrane.⁹²

Pod ingerencijom ZP Zagreb 20. domobranska pukovnija HV-a krenula je prema Glini te u početku uspješno forsirala Kupu, dok nije zaustavljena jakom vatrom i odbijena sve do sela Stankovac gdje je uspostavila mostobran, a također je odbijen napad i dvije bojne 153. brigade koje su se morale vratiti na početni položaj.⁹³

⁸⁶ D. MARIJAN, *Oluja*, 83-84.

⁸⁷ D. MARIJAN, *Oluja*, 92.

⁸⁸ M. CRNJAC, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, 37.

⁸⁹ M. SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, 215., 218., D. MARIJAN, *Oluja*, 92.

⁹⁰ M. CRNJAC, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, 37.

⁹¹ D. MARIJAN, *Oluja*, 93.

⁹² M. CRNJAC, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, 40.

⁹³ D. MARIJAN, *Oluja*, 101.

U djelovanju prema Petrinji, zapadni pravac držala je 12. domobranska pukovnija koja je do večeri uspjela doći do Župić brda te ovladati većim dijelom istog. Na istoku napada djelovala je Taktička grupa 2 koja se sastojala od ojačane bojne 2. gardijske brigade HV-a, manjih sastava 12. domobranske pukovnije, 31. inženjerske bojne i 5. protuoklopnog topničko – raketnog divizionu. Ovladano je pilanom „Finel“, ušlo u naselje kolonija te izašlo na cestu u Kotar šumi. U zasjedi na koju su naišli smrtno je stradao zapovjednik 2. bojne 2. gardijske brigade pukovnik Predrag Matanović.⁹⁴ Do kraja dana 2. gardijska brigada HV-a zauzela je sela Sibić, Gore i Marinoviće te u potpunosti ovladala komunikacijom Glina – Petrinja, dok je 57. brigada HV-a zaustavljena na Bijeloj cesti gdje je poginuo zapovjednik brigade Stjepan Grgac, koji je sa svojom brigadom išao u pomoć Drugoj taktičkoj skupini.⁹⁵ Tijekom dana 17. domobranska pukovnija napala je 26. pješачku brigadu SVK u selima Novoselci, Staza, Strmen, Vedro Polje i na prometnici Strmen – Slovinci, no napad je odbijen te na taj način nisu stvoreni uvjeti za ulazak 151. brigade HV-a u borbu. Odbijena je i 103. brigada HV-a nakon napada na selo Petrinje.⁹⁶ Prvi dan operacije ZP Zagreb smatrao se neuspjehom jer glavne snage Banijskog korpusa SVK na glavnom pravcu nisu razbijene, a ni glavni cilj, Petrinja, nije odsječena.

Dvije bojne 125. domobranske pukovnije HV-a ZP Bjelovar uspješno su forsirale rijeku Savu kod sela Krapje i Klenov Bok kod Jasenovca te ubrzo oslobodila sela Predore, Višnjicu, Tanac i Ušticu, a do večeri 125. domobranska pukovnija došla je do sela Donji Cerovljani i do željezničke pruge.⁹⁷ Zadaća 52. domobranske pukovnije bila je vezati na sebe dio snaga VRS i da s jednom bojnom bude u pričuvi ZP Bjelovar. Izvidnički vod pukovnije prešao je rijeku Savu u području Mala Ciprena, presjekao prometnicu selo Orahova - Bosanska Dubica i omogućio uvođenje dvije satnije pješastva na pravac prema selu Orahovac. Presijecanjem prometnice Bosanska Gradiška – Orahova – Bosanska Dubica snage su se povukle na teritorij RH te čekale jutro kako bi krenule u daljnje ispunjavanje zadaća, a 52. domobranska pukovnija zajedno sa 265. izvidničko – diverzantskom satnijom zaposjele su objekte Jelas i Željezaru kod Donjih Cerovljana. Na kraju dana došlo je do spajanja 24. domobranske pukovnije koja je napadala područje oko sela Tanac i 52. domobranske pukovnije.⁹⁸

⁹⁴ J. LUCIĆ, ur., *2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, 332.

⁹⁵ D. MARIJAN, *Oluja*, 102.

⁹⁶ D. MARIJAN, *Oluja*, 103.

⁹⁷ D. MARIJAN, *Oluja*, 116.

⁹⁸ D. MARIJAN, *Oluja*, 116.

3.2. Drugi dan operacije (5. kolovoz 1995.)

U 5 sati ujutro započelo je oslobađanje grada Knina u koji su postrojbe HV-a ušle oko 11 sati.⁹⁹ Zauzimanje Knina kao glavnog sjedišta i političkog centra RSK bio je glavni događaj čitave operacije *Oluja*. OG *Sinj* je sa 126. domobranskom pukovnijom, 144. brigadom HV-a i 6. domobranskom pukovnijom ovladala područjem Kozjaka i Polače, a oslobođena su i sela Kijevo i Vrlika, dok je 113. brigada HV-a s područja OG Šibenik dostigla crtu Žažvić – Bribirske Mostine sa zadaćom ovladavanja Poličnikom i Devrskama. Paralelno je 15. domobranska pukovnija bila na crti Vačani – Bratiškovci i Smrdelji sa zadaćom ovladavanja Kistanajma. Grad Drniš oslobodila je 142. domobranska pukovnija i izbila u Siverić te krenula prema selima Vrbnik i Zvjerinac. OG *Zadar* nije imao problema jer pješačka brigada SVK počela povlačiti prema Srbu.¹⁰⁰ Tijekom dana 7. domobranska pukovnija HV-a oslobodila je Nadin, Škabrnju, Zemunik Gornji te ušla u Benkovac, dok je 112. domobranska pukovnija oslobodila selo Smilčić i ušla u Karin – Debelo Brdo – Biljanje Gornje. Druga bojna 9. gardijske brigade HV-a dosegla je crtu Golovro – Pečica, a dio snaga se tijekom noći spustio u Obrovac.¹⁰¹

Područjem Ljubova ovladala je 9. gardijska brigada i pod nadzor stavila zračnu luku Udbina, dok prva pješačka bojna 1. gardijske brigade HV-a oslobađa Ličku Jasenicu, a ostale snage brigade izbijaju na područje Selišta Drežničkog i Grabovca.¹⁰² Snage 138. domobranske pukovnije napadale su na pravcu prema željezničkim postajama Javornik i Ličak Jesenica, a poslije su izbile na crtu: selo Živice – Markovac - južne padine Velikog Javornika - Dobri Vrh - pruga Lička Jesenica – Javornik - željeznička postaja Lička Jesenica. Potom je 133. domobranska pukovnija zauzela Petrinić polje i stegla obruč oko neprijateljskih snaga u Vrhovinama, Škarama, Glavcama i Doljanu.¹⁰³ Područje Sječevice i Turjanskog polja oslobodila je 1. pješačka bojna 8. domobranske pukovnije, a oslobađanjem Donjeg Babinog presjekla je prometnicu Vrhovine – Korenica. Na Homoljačko polje izbila je 128. brigada HV-a i presjekla prometnicu Vrhovine - Korenica na potezu Homoljački Klanac – Pogledalo,¹⁰⁴ a 9. gardijska brigada HV-a presjekla je prometnicu Lički Osik – Korenica te napredovala do

⁹⁹ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 74.

¹⁰⁰ M. SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, 196.

¹⁰¹ D. MARIJAN, *Oluja*, 73.

¹⁰² J. LUCIĆ, ur., *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, 375.

¹⁰³ D. MARIJAN, *Oluja*, 84- 85.

¹⁰⁴ D. MARIJAN, *Oluja*, 85.

Bunića i Svrčkovog Sela.¹⁰⁵ Dio Novog Ličkog Osika oslobodila je 111. brigada HV-a, a potom se spojila sa 118. domobranskom pukovnijom, koja je oslobodila Klenovicu, Nikšić, Široku kulu i također dio Novog Ličkog Osika.¹⁰⁶ Specijalne postrojbe MUP-a oslobodile su Gračac i Lovinac, a potom krenule za 9. motoriziranom brigadom SVK.¹⁰⁷

Rano ujutro 143. domobranska pukovnija razbila je protivničke snage i zauzela brdo Hum, a u poslijepodnevnim satima 5. kolovoza 1995. oslobodila Plaški i ovladala područjem Plašćanske doline i mjestom Primišlje nešto ranije.¹⁰⁸ U noći 4./5. kolovoza došlo je do protunapada snaga SVK, točnije 13. i 19. pješačke brigade koji je natjerao 137. domobransku pukovnicu na povlačenje, ali dolaskom jutro, agresor nije iskoristio svoj uspjeh pa je crta ostala pod nadzorom 137. domobranske pukovnije.¹⁰⁹ Pukovnija je dobila pojačanja uz pomoć kojih izlazi na područje Perjanice, a onda i u Gornji Poloj.

U suradnji 3. pješačka bojna i 20. domobranska pukovnija oslobodile su Novo Selo Glinsko, ali pomak prema Petrinji i dalje nije ostvaren.¹¹⁰ Župić brdo osvojila je 12. domobranska pukovnija, a potom je presjekla prometnicu Glina – Petrinja, dok je 2. gardijska brigada osvojila sela Vilusi, Pecki, Šanja i pola sela Luščani.¹¹¹ Bio je pokušaj protunapada snaga SVK na Koloniju koji je odbijen. Postrojbe HV-a, točnije snage MUP-a pokušale su ponovni napad na Češko Selo, koji je sprječio Petar Stipetić, zapovjednik hrvatskih snaga na području Banovine, iz razloga što je došlo do velikih gubitaka u ljudstvu tijekom napada.¹¹² Uz pomoć 2 tenka 2. gardijske brigade 17. domobranska pukovnija na sunjskom bojištu zauzela je selo Strmen, a zatim ovladala prometnicom Slovinci – Strmen. Oko 17 sati 5. kolovoza 1995. 103. brigada HV-a započela je novi napad na pravcu Sunja – Kostajnica, a do kraja noći uspjela je zauzeti željezničku postaju kod sela Drljače.¹¹³

Zadatak ZP Bjelovar 5. kolovoza 1995. bio je osvajanje Hrvatske Dubice te pružanje pomoći ZP Zagreb u napadu na pravcu Sunja – Kostajnica.¹¹⁴ U Hrvatsku Dubicu, grad koji su srpske snage napustile, ušla je sa sjeveroistoka bojna 52. domobranske pukovnije i bojna

¹⁰⁵ J. LUCIĆ, ur., *9. gardijska brigada Hrvatske vojske Vukovi*, 363.

¹⁰⁶ D. MARIJAN, *Oluja*, 85.

¹⁰⁷ D. MARIJAN, *Oluja*, 86. ; A. NAZOR, *Specijalna policija MUP-a RH u oslobodilačkoj operaciji "Oluja"*, 139.

¹⁰⁸ M. CRNJAC, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, 40- 41.

¹⁰⁹ D. MARIJAN, *Oluja*, 94.

¹¹⁰ J. LUCIĆ, ur., *2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, 306.

¹¹¹ J. LUCIĆ, ur., *2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, 306.

¹¹² J. LUCIĆ, ur., *2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, 335- 336.

¹¹³ D. MARIJAN, *Oluja*, 102- 103.

¹¹⁴ D. MARIJAN, *Oluja*, 116- 117.

skupina 24. domobranske pukovnije, a sa sjevera 125. domobranska pukovnija. Nastavljen je napad 24. domobranske pukovnije HV-a na pravcu Dubica – Rusovac i na pravcu Dubica – Kostajnica te stigavši do sela Baćin naišla na žestok otpor neprijatelja zbog kojeg je morala stati sa napredovanjem i utvrditi položaj.¹¹⁵

3.3. Treći dan operacije (6. kolovoz 1995.)

Postrojbe ZP Split 6. kolovoza 1995. ovladale su Kaštel Žegarskim i Muškovcem, a ostatak dana provele su u čišćenju i pretresu područja koja su u prijašnjim akcijama oslobodili. Taj dan je i predsjednik Tuđman zajedno sa ostatkom državnog vrha došao u oslobođeni Knin. Postrojbe ZP Gospić, točnije 1. gardijska brigada došla je do Rakovice, a potom se spojila se sa 5. korpusom ABiH na području Vaganca i Drežnik Grada,¹¹⁶ dok je 119. brigada HV-a s jednom bojnom izbila na Čorkovu uvalu. Zajedno sa 154. brigadom HV-a izbila je na državnu granicu u blizini Ličkog Petrovog Sela i Pešine Luke i spojila sa 5. korpusom ABiH.¹¹⁷ Zajedno s pojačanjem bojne 150. brigade HV-a i uz pomoć bojne 8. domobranske pukovnije, 133. domobranska pukovnija napredovala je na pravcu Runjevica – Naprte – Marjani. Do kraja dana ovladano je prostorom Vrhovine – Doljani – Škare i Glavace te su Vrhovine bile u potpunom okruženju, dok je 8. domobranska pukovnija istjerala neprijatelja iz područja Gornjeg Babinog Potoka i došla u Plitvički Ljeskovac i Trtice.¹¹⁸ Bunić je zauzela 9. gardijska brigada te nastavila napad prema Udbini. Oslobođena je i prometnica Bunić – Lički Osik te je došlo do spajanja sa specijalnim snagama MUP-a.¹¹⁹

U jutarnjim satima 6. kolovoza 1995., 143. domobranska pukovnija ZP-a Karlovac izvršila napad na pravcu Velo Mrežnice – Slunj nakon kojeg je blokiran poligon u Slunju te zajedno sa dijelom 1. gardijske brigade i 14. domobranske pukovnije HV-a ušla u Slunj.¹²⁰ Određenih problema sa stizanjem pojačanja imala je 137. domobranska pukovnija te je napad,

¹¹⁵ D. MARIJAN, *Oluja*, 117.

¹¹⁶ D. MARIJAN, *Oluja*, 86.

¹¹⁷ D. MARIJAN, *Oluja*, 86.

¹¹⁸ D. MARIJAN, *Oluja*, 86.

¹¹⁹ J. LUCIĆ ur., *9. gardijska brigada Hrvatske vojske Vukovi*, 367

¹²⁰ M. CRNJAC, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, 41. ; D. MARIJAN, *Oluja*, 94- 95.

koji je započeo nešto kasnije, odbijen nakon otpora srpskih snaga kod Skradske gore.¹²¹ Bilo je određenih problema i kod sela Kurepi i Kurepić Glavice jer su srpske snage raspolagale s dva tenka te je taj položaj osvojen tek nakon dolaska helikoptera Mi-24 koji je napao protivničke položaje, dok su 148. i 104. brigada uz 14. domobransku pukovnicu oslobodile Veljun. Prije toga je 148. brigada HV-a na svom pravcu oslobodila Kosjersko Selo te izbila na obližnju prometnicu Bolići – Kosjersko Selo.¹²² Tijekom dana 1. gardijska brigada koja se prije spojila sa 5. korpusom ABiH, izmještena je i stavljena pod ingerenciju ZP Karlovac te dobila zapovijed od Glavnog stožera HV-a da uništi protivnika na pravcu Cetingrad – Johovo – Vojnić, oslobodi Vojnić i krene dalje prema Topuskom. Čitavo područje i vođenje bilo je pod paskom generala Marijana Marekovića.¹²³

Taktička skupina ZP-a Zagreb krenula je u napad na Petrinju gdje su se, nakon što je grad oslobođen, spojile Taktička skupina, pomoćne snage 2. gardijske brigade i dio 12. domobranske pukovnije.¹²⁴ Idući zadatak bio je oslobađanje Gline. Iako uz žestok otpor u okolnim selima, predvečer tog dana u Glinu su ušle 20. domobranska pukovnica, snage MUP-a i dio 153. brigade HV-a. Glina je u potpunosti oslobođena u noći 6./7. kolovoza 1995. godine.¹²⁵ ZP Zagreb također je imalo zadaću potpunog čišćenja područja Banovine te su tijekom tih borbi osvojena sela Gornja Bačuga, Majski Trtnik i Veliki Šušnjar, a potom je došlo i do presijecanja komunikacije Glina – Dvor kojim je spriječeno povlačenje 12. kordunskog korpusa SVK.¹²⁶ Na sunskom pravcu 103. brigada HV-a oslobodila je sela Radonja Luke i Drljače, a potom izbila na prometnicu Kostajnica – Petrinja, dok su 151. brigada HV-a i 17. domobranska pukovnica zabilježile napredak na pravcu Slovinci - selo Timarci - Selište Kostajničko - selo Rosulje - Hrvatska Kostajnica, spojile se sa snagama ZP Bjelovar te u večernjim satima ušle u prethodno oslobođenu Kostajnicu.¹²⁷

ZP Bjelovar, točnije njegova bojna 121. domobranske pukovnije u svom napadu oslobodila je sela Slabinje i Čaire te oko 17 sati ušla u Kostajnicu, dok je bojna skupina 24. domobranske pukovnije osigurala državnu granicu od Hrvatske Dubice do Šupljeg Kamena.¹²⁸

¹²¹ M. CRNJAC, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, 41.

¹²² D. MARIJAN, *Oluja*, 96.

¹²³ D. MARIJAN, *Oluja*, 96.

¹²⁴ J. LUCIĆ, ur., *2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, 339.

¹²⁵ D. MARIJAN, *Oluja*, 105.

¹²⁶ J. LUCIĆ, ur., *2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, 311- 312.

¹²⁷ D. MARIJAN, *Oluja*, 106.

¹²⁸ D. MARIJAN, *Oluja*, 117- 118.

Nakon što je oslobođena Kostajnica, ZP Bjelovar je završilo sa svojim napadačkim dijelom operacije te je iduća zadaća bila osiguravanje oslobođenih područja i kontrola državne granice.

3.4. Četvrti dan operacije + bitke nakon službenog završetka operacije (7. kolovoz 1995. i dani nakon)

ZP Split je 7. kolovoza imalo zadatak osiguravanja vojnih i drugih bitnih objekata na području koje je oslobođeno prethodnim napadima, dok su na crtu Gračac – Otrić raspoređene 4. i 7. gardijska brigada te 2. i dio 9. gardijske brigade.¹²⁹ Idućeg dana, 8. kolovoza odrađivale su se zadnje napadačke akcije kojima se izbio na rijeku Unu. ZP Split ovim činom je završilo svoj dio zadatka u operaciji *Oluja*.¹³⁰

Tijekom 7. kolovoza 1995., 9. gardijska brigada ZP-a Gospić ušla je u Udbinu, a potom preko više pravaca napredovala prema Donjem Lapcu. Također su vršili čišćenja i osiguravanje bitnih objekata. Zajedno sa 154. domobranskom pukovnijom s kojom se spojila na pravcu Bunić – Zrakoplovna luka Udbina, 9. gardijska brigada ušla je u Donji Lapac u večernjim satima. Donji Lapac je već bio oslobođen od snaga MUP-a.¹³¹ Specijalna policija je za kraj ovladala točkama na državnoj granici kod Kulen Vakufa.¹³²

Snage 14. domobranske pukovnije ZP Karlovac osiguravale su Slunj te je paralelno izvršen pretres na lijevoj obali rijeke Korane.¹³³ Zadatak 143. domobranske pukovnije bio je osiguranje Poligona Slunj, ali i djelovanje na pravcu Veljun – Vojnić. Zajedno sa 1. gardijskom brigadom HV-a ušla je u Vojnić.¹³⁴ Tijekom 7. kolovoza 1995. oko 12 sati 137. domobranska pukovnija uz pomoć tenkova oslobodila je Krnjak. U poslijepodnevnim satima u Vojnić su raznim pravcima ušle 110. domobranska pukovnija, dio 104. brigade HV-a, a potom i zapovjedništvo 137. domobranske pukovnije.¹³⁵ Dan poslije, 8. kolovoza postrojbe 104. brigade

¹²⁹ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 75.

¹³⁰ A. GOTOVINA, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, 75.

¹³¹ D. MARIJAN, *Oluja*, 87.

¹³² A. NAZOR, *Skupne snage Specijalne policije u vojno-redarstvenoj operaciji Oluja, s osvrtom na djelovanje saniteta*, 141- 142.

¹³³ D. MARIJAN, *Oluja*, 96- 97.

¹³⁴ M. CRNJAC, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, 43.

¹³⁵ D. MARIJAN, *Oluja*, 97.

HV-a ušle su u zasjedu kod sela Križ u kojoj je poginulo 4 vojnika HV-a, a još ih je 20 ranjeno.¹³⁶ Iduća dva dana vršena su čišćenja i pretresi na oslobođenom prostoru te osiguravanje granica.

Pod zapovjedništvom ZP Zagreb, 2. gardijska brigada HV-a je tijekom 7. kolovoza 1995. oslobodila selo Januzi. Na tom području neprijatelj je organizirao otpor uz pomoć tenkova, a paralelno je organizirana i evakuacija civila s područja Korduna.¹³⁷ U Dvoru su se hrvatske snage sukobile sa ostacima 13. pješačke brigade SVK, 24. pješačkom brigadom i 6 tenkova 2. oklopne brigade Korpusa specijalnih jedinica.¹³⁸ Hrvatske snage odbačene su do sela Zamlača, ali nakon deblokade uz određenu pomoć 5. Korpusa ABiH, koji je presjekao kolonu izbjeglica, hrvatske snage su 9. kolovoza ušle u Dvor.¹³⁹ Na kraju su oslobođena sela Rujevac i Bešlinac, a ostatak zadatka za sve postrojbe ZP Zagreb bilo je čišćenje oslobođenog prostora, osiguravanje bitnih vojnih i gospodarskih objekata i nadgledanje i čuvanje državne granice. Oko 14 sati idućeg dana, tj. 8. kolovoza 1995. Kordunaški korpus SVK pristao je na bezuvjetnu predaju. Kod Topuskog je dogovorena predaja čitavog naoružanja i opreme. Hrvatsku stranu zastupao je general Petar Stipetić, a srpsku stranu pukovnik Čedo Bulat i ministar unutarnjih poslova RSK Tošo Pajić.¹⁴⁰

4. RAZDOBLJE NAKON OPERACIJE OLUJA

Nakon *Oluje*, jedini dio hrvatskog teritorija koji su držali srpski pobunjenici bio je onaj u Baranji, Srijemu i istočnoj Slavoniji.¹⁴¹ Poznatim dogovorom pod nazivom „Erdutski sporazum“, koji je potpisan 12. studenog 1995., dogovorena je mirna reintegracija tog područja u ustanovni poredak RH. U pregovorima sa srbijanske strane sudjelovali su Milan Milanović, koji je potpisao sporazum, te general Dušan Lončar, komandant 11. slavonsko –

¹³⁶ D. MARIJAN, *Oluja*, 97.

¹³⁷ M. SEKULIĆ, *Knin je pao u Beogradu*, 218. ; D. MARIJAN, *Oluja*, 106.

¹³⁸ D. MARIJAN, *Oluja*, 106.

¹³⁹ D. MARIJAN, *Oluja*, 107.

¹⁴⁰ D. MARIJAN, *Oluja*, 111- 112.

¹⁴¹ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.*, 529.

baranjskog korpusa, dok je međunarodno izaslanstvo zastupao Peter Galbraith zajedno sa Thorvaldom Stoltenbergom.¹⁴²

I dalje postoje tvrdnje da su Hrvati tijekom operacije *Oluja* proveli etničko čišćenje nad srbijanskim stanovništvom. Iz tog razloga, brojni srbijanski povjesničari tvrde da se operacija *Oluja* može usporediti s etničkim čišćenjem nad Muslimanima u Srebrenici, što svakako nije točno. Na poziv svojih ljudi, zapovjednika i političara RSK, Srbi u Hrvatskoj dobrovoljno su pristali na evakuaciju sa područja na kojima bi vojska SVK uskoro bila poražena.¹⁴³ Ipak, postoje određeni podaci koji govore da su se na oslobođenim područjima događali nedopušteni zločini poput ubijanja ljudi srbijanske nacionalnosti, pljačke, paljenja kuća. Bilo je jasno da je hrvatski vrh upoznat s tim podacima i da je bila riječ o pojedincima i skupinama u uniformama koje nisu bile pod nadzorom nijednog od zapovjednika postrojbi, tj. da zločine ne čini regularna vojska.¹⁴⁴ Hrvatska policija postupno je preuzimala kontrolu nad oslobođenim teritorijem. Procesuirano je više od 3000 počinitelja raznih kaznenih djela na oslobođenom području, ali ipak bio je jasan propust hrvatske vlasti što nije bilo odlučnosti i hrabrosti da se odmah oštro kazne svi ti zločini.¹⁴⁵ Krajiški Srbi stvorili su čvrsto uvjerenje o nemogućnosti prihvaćanja hrvatske vlasti, pogotovo nakon operacije *Bljesak*. Operacija *Oluja* i raspad RSK bio je povod masovnog odlaska hrvatskih Srba s područja gdje ulazi hrvatska vojska. Ipak, taj odlazak, tj. evakuacija planirana je i puno prije operacije *Oluja* te s toga nema nikakve osnove za tvrdnju da je operacijom izvršeno etničko čišćenje ili genocid nad srbijanskim stanovništvom u RH.¹⁴⁶ U godinama koje su uslijedile, izbjeglo hrvatsko stanovništvo postepeno se počelo vraćati svojim domovima, a određeni broj Srba i nakon operacije *Oluja* ostao je u svojim mjestima. Započela je i obnova razrušenih područja, a odnosi između Republike Hrvatske i Srbije postepeno su se popravljali.

Za kraj valja spomenuti i Daytonski sporazum koji je također usko povezan sa Hrvatskom i vremenom poslije rata. Naime, Daytonskim sporazumom, potpisanim 20. studenog 1995. u američkoj zrakoplovnoj bazi Dayton i službeno je završio Domovinski rat na području Hrvatske i BiH. Dogovorom Alije Izetbegovića, Franje Tuđmana i Slobodana Miloševića podržana je teritorijalna cjelovitost i suverenost BiH.¹⁴⁷

¹⁴² H. ŠARINIĆ, *Svi moji tajni pregovori sa Slobodanom Miloševićem 1993-95* (98), 311.

¹⁴³ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.*, 537.

¹⁴⁴ M. GRANIĆ, *Vanjski poslovi: Iza kulisa politike*, 118- 119.

¹⁴⁵ M. GRANIĆ, *Vanjski poslovi: Iza kulisa politike*, 120.

¹⁴⁶ N. BARIĆ, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.*, 546.

¹⁴⁷ M. GRANIĆ, *Vanjski poslovi: Iza kulisa politike*, 126- 136.

5. ZAKLJUČAK

Teror koji je trpila Hrvatska i njezino stanovništvo tijekom Domovinskog rata mogao se riješiti na jedan jedini način, opsežnom, dobro isplaniranom akcijom oslobađanja hrvatskog teritorija. Vojno – redarstvena operacija *Oluja* (4. kolovoza 1995. – 7. kolovoza 1995.) svakako je najvažniji događaj u modernijoj hrvatskoj povijesti, ali zasigurno i jedan od bitnijih događaja u hrvatskoj povijesti općenito. Uspjeh operacije bio je gotovo potpun. Hrvatska je reintegrirala u svoj teritorijalni i ustavno – pravni sustav dio tzv. RSK. U samoj akciji *Oluja* sudjelovalo je oko 130 000 hrvatskih vojnika i policajaca, dok je srpska vojska imala oko 40 000 vojnika u stroju. Zajedno sa ostatkom vojske područje koje je zahvatila *Oluja* napustilo je oko 200 000 stanovnika srbijanske nacionalnosti. Broj stradalih hrvatskih vojnika tijekom operacije vrti se oko 200 mrtvih, te 1500 ranjenih, dok je broj srbijanskih žrtava puno veći.¹⁴⁸ Što se tiče političkih spekulacija oko *Oluje*, njih ima dosta. Zločinačko ponašanje vojske bosansko – hercegovačkih Srba u zaštićenoj zoni Srebrenica, a zatim i zajednički napad na Bihać s pobunjenim hrvatskim Srbima, uveliko su utjecali na položaj Hrvatske. Ona je postala čimbenik koji je mogao pripomoći razrješenju bosansko – hercegovačke krize, što je naravno imalo svoju cijenu – razumijevanje za interese Hrvatske na području izvan nadzora legalne vlasti. Očito je da je postojala prešutna suglasnost utjecajnog dijela međunarodne zajednice da se izvede brza oslobodilačka operacija. Uz oslobodilačku značajku, *Oluja* je imala i onu humanitarnu značajku, a to je deblokada šireg područja Bihaća.¹⁴⁹ Nakon operacije, broj onih koji su se vratili na područja zahvaćena *Olujom* iznosio je oko 30 000 ljudi. Potpuna reintegracija hrvatskog teritorija postignuta je „Erdutskim sporazumom“ potpisanim 12. studenog 1995. godine.

¹⁴⁸ Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava, *Vojna operacija „Oluja“ i poslije: izvještaj*, 129.

¹⁴⁹ D. MARIJAN, *Oluja*, 144.

6. LITERATURA

BARIĆ, Nikica, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990.-1995.*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.

BOBETKO, Janko, *Sve moje bitke*, Vlastita naklada, Zagreb, 1996.

CRNJAC, Miljenko, ur., *Vojno-redarstvena operacija "Oluja": uloga i značaj ZP Karlovac*, Karlovačka županija, Karlovac, 2010.

DOMAZET-LOŠO, Davor, *Hrvatska i veliko ratište: međunarodne igre na prostoru zvanom bivša Jugoslavija*, Udruga Sv. Juraj, Zagreb, 2002.

GOTOVINA, Ante, *Napadajni bojevi i operacije HV i HVO*, Zborni područje Knin, Knin, 1996.

GRANIĆ, Mate, *Vanjski poslovi: Iza kulisa politike*, Algoritam, Zagreb, 2005

LUCIĆ, Josip, ur., *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, Zagreb, Udruga veterana 1. gardijske brigade "Tigrovi", Zagreb, 2013.

LUCIĆ, Josip, ur., *2. gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Glavni stožer Oružanih snaga RH, Zagreb, 2011.

LUCIĆ, Josip, ur., *9. gardijska brigada Hrvatske vojske Vukovi*, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Glavni stožer Oružanih snaga RH, Zagreb 2011.

MARIJAN, Davor, *Oluja*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2007.

NAZOR, Ante, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih (Republika Hrvatska i Domovinski rat: pregled političkih i vojnih događanja 1990., 1991.-1995./1998.) = Greater-Serbian aggression against Croatia in the 1990s: (The Republic of Croatia and the Homeland war: overview of political and military developments 1990, 1991-1995/1998)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2011.

SEKULIĆ, Milislav, *Knin je pao u Beogradu*, NIDDA Verlag GmbH, Bad Vilbel, 2001.

ŠARINIĆ, Hrvoje, *Svi moji tajni pregovori sa Slobodanom Miloševićem 1993-95 (98)*, Globus International, Zagreb, 1999.

Vojna operacija Oluja i poslije: izvještaj, Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava, Zagreb, 2001.

RADOVI U ČASOPISIMA I ZBORNICIMA:

JURČEVIĆ, Josip, "Srbijanska oružana agresija na Hrvatsku 1990.-1995.", u zborniku *Jugoistočna Europa 1918.-1995.*, Hrvatska matica iseljenika i Hrvatski informativni centar, Zagreb, 1996.

MATKOVIĆ, Mihovil Bogoslav, "Brijunski transkript. Jezik, semantičke i socio semantičke odrednice, metaforika sintagma i pojmova – povijesni kontekst", *Nova prisutnost: časopis za duhovna i intelektualna pitanja*, br. 1., 2014., 129-144.

NAZOR, Ante, "Skupne snage specijalne policije u vojno-redarstvenoj operaciji Oluja, s osvrtom na djelovanje saniteta", u zborniku *Specijalna policija MUP-a RH u oslobodilačkoj operaciji Oluja 1995.*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2008.